

TÌNH HÌNH CỘNG HOÀ LIÊN BANG ĐỨC VÀ QUAN HỆ HỢP TÁC HAI NƯỚC VIỆT NAM - ĐỨC HIỆN NAY

1. Khái quát tình hình kinh tế - xã hội Cộng hoà Liên bang Đức hiện nay

Nằm ở trung tâm châu Âu, Cộng hoà Liên bang Đức được xác định có vị trí bản lề giữa Đông và Tây Âu, giữa bán đảo Skandinavia và Địa Trung Hải với diện tích hơn 357 nghìn km², dân số hơn 82 triệu người.

Lịch sử nước Đức đã trải qua một quá trình hình thành lâu dài, đến ngày 03/10/1990, Cộng hoà Dân chủ Đức cũ sáp nhập vào Cộng hoà Liên bang Đức, hình thành nước Đức ngày nay và ngày này được coi là ngày Quốc khánh của nước Cộng hoà Liên bang Đức thống nhất.

Thể chế chính trị của nước Đức hiện nay là Cộng hoà Liên bang, bao gồm 16 bang. Trong cơ cấu tổ chức nhà nước, Tổng thống là người đứng đầu là với nhiệm kỳ 5 năm. Nhà nước Đức được xây dựng trên 5 nguyên tắc: cộng hoà, dân chủ, liên bang, pháp quyền và nhà nước xã hội. Tuy nhiên, thực chất quyền điều hành đất nước nằm trong tay Chính phủ, đứng đầu là Thủ tướng Liên bang và ở mỗi bang là Thủ hiến bang. Nội các Đức do Tổng thống bổ nhiệm theo đề nghị của Thủ tướng; Thủ tướng là người

PGS.TSKH. Trần Nguyễn Tuyên *Ban Đối ngoại Trung ương*

đứng đầu của đảng chính trị hoặc liên minh chính trị giành thắng lợi đa số trong các cuộc bầu cử Quốc hội.

Trong hơn 50 năm qua, ở Cộng hoà Liên bang Đức chỉ có 2 đảng chủ yếu là Đảng Liên minh Dân chủ Thiên Chúa giáo (CDU) và Đảng Dân chủ Xã hội (SPD) thay nhau lên cầm quyền. Có thể nói đây là hai đảng lớn nhất ở Đức, giữ vị thế và vai trò quan trọng trong đời sống và chính trị của đất nước. Chính phủ hiện nay là chính phủ liên minh giữa Đảng Liên minh Dân chủ Thiên chúa giáo (CDU), Đảng Liên minh Xã hội Thiên chúa giáo (CSU) và Đảng Dân chủ Tự do (FDP) dưới sự lãnh đạo của bà Angela Merkel, người phụ nữ đầu tiên trong lịch sử Đức trở thành Thủ tướng.

Sau cuộc bầu cử Quốc hội tháng 9/2009, Chính phủ liên minh được thành lập, Đảng Dân chủ Xã hội (SPD) trở thành đảng đối lập trong Quốc hội. Việc Tổng thống Hốtxo Kôlơ, người Đảng CDU bất ngờ từ chức ngày 31-5-2010 và ứng cử viên Còrixtan Úp do liên minh cầm quyền giới thiệu phải mất ba vòng bỏ phiếu trong Hội đồng Liên bang mới trúng cử (ngày 30/6) cho thấy những bất đồng tồn tại trong liên minh này

và tình hình chính trường Đức còn nhiều phức tạp và chưa ổn định.

Tại Đức và các nước châu Âu hiện nay, ảnh hưởng của các đảng lớn như CDU, SPD liên tục suy giảm, mất phiếu vào các đảng nhỏ. Tỷ lệ cử tri bầu cho đảng SPD và đảng CDU đang giảm dần từ 65% trong những năm 1960 xuống còn 45% trong giai đoạn hiện nay, buộc các đảng này phải thành lập chính phủ liên hiệp, hoạt động kém tính ổn định hơn trước. Các đảng nhỏ như đảng Xanh, đảng Cánh tả đã triệt để lợi dụng những thay đổi này để thu hút cử tri. Mặt khác, số lượng cử tri đi bầu giảm cũng ảnh hưởng đến tính đại diện của kết quả bầu cử (tỷ lệ cử tri đi bầu Nghị viện Châu Âu thấp, chỉ khoảng 50% cử tri Đức, 40% toàn châu Âu).

Đảng Cánh tả là đảng kế thừa của đảng Xã hội Chủ nghĩa Thống nhất Đức trước đây, hiện nay đang gặp khó khăn về việc thống nhất đường lối và cơ cấu tổ chức. Trong khi đó Đảng Xã hội Dân chủ (SPD) đang bị suy giảm vị thế trong xã hội, số lượng đảng viên trong 20 năm qua giảm một nửa. Sau thất bại tại bầu cử Quốc hội tháng 9/2009, SPD đã mất vai trò lãnh đạo sau 11 năm liên tiếp nắm quyền, hiện đang tiến hành đổi mới tổ chức, bổ sung đường lối, thay đổi phương thức hoạt động nhằm thích ứng trong điều kiện mới.

Về kinh tế, Đức chủ trương thực hiện đường lối “Kinh tế thị trường xã hội” với phương châm: “Ít nhà nước như có thể, nhiều nhà nước như cần thiết”. Nhà nước

không can thiệp vào việc hình thành giá cả và lương mà chỉ tạo điều kiện khung cho các quá trình phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo hiệu quả, công bằng và ổn định xã hội; mô hình kinh tế thị trường xã hội rất chú trọng vấn đề phúc lợi xã hội và dân sinh.

Cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu đã tác động mạnh đến nền kinh tế Đức: Năm 2009, GDP giảm 5%, tình trạng thâm hụt ngân sách cao cùng với tỷ lệ thất nghiệp tăng nhanh gần 10%. Bước sang năm 2010, nền kinh tế có dấu hiệu phục hồi, tuy nhiên với tốc độ chậm, mức 0,2% trong quý I. Đức là nền kinh tế đầu tàu của châu Âu và lớn thứ 4 thế giới về quy mô GDP theo giá hiện hành (sau Mỹ, Nhật Bản, Trung Quốc), do vậy đã ảnh hưởng đến khả năng phục hồi của kinh tế Liên minh Châu Âu (EU) trong thời gian tới.

Để khắc phục khủng hoảng kinh tế, Chính phủ của bà Merkel đã đưa ra các giải pháp như thực thi gói kích thích kinh tế, tiến hành cải tổ điều chỉnh, tăng cường giám sát hoạt động của hệ thống ngân hàng tài chính, phối hợp chính sách giữa các chính phủ trong khối EU nhằm ổn định thị trường tài chính và phục hồi nền kinh tế. Hiện nay Chính phủ Liên minh đang gặp khó khăn trong việc đối phó với cuộc khủng hoảng nợ công xuất phát từ Hy Lạp, đang lan rộng ở nhiều nước châu Âu, khủng hoảng khu vực đồng Euro, trong việc thực hiện các chính sách giảm chi tiêu và tăng thuế nhằm khắc phục tình trạng thâm hụt ngân sách.

Trong chính sách đối ngoại, Cộng hoà Liên bang Đức coi trọng phát triển quan hệ

với các nước Châu Á - Thái Bình Dương, trước hết là với Trung Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ, ASEAN (hiện nay Việt Nam đang làm Chủ tịch).

2. Quan hệ hợp tác Việt Nam - Cộng hoà Liên bang Đức

Ngày 23/9/1975, Cộng hoà Liên bang Đức và Việt Nam đã thiết lập quan hệ ngoại giao chính thức. 35 năm qua, nhất là từ đầu những năm 90 đến nay, quan hệ hai nước tiếp tục phát triển nhanh chóng trên các lĩnh vực, trong đó đáng chú ý là hai bên đã trao đổi nhiều đoàn cấp cao và các cấp khác nhau như: Thủ tướng Phan Văn Khải thăm Đức tháng 10/2001, Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh thăm Đức tháng 3/2004, Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng tháng 3/2008, Thủ tướng Gerhard Schroeder thăm Việt Nam 2 lần (năm 2003 và 2004)... Trong các cuộc tiếp xúc, phía Đức hoan nghênh và ủng hộ đường lối đổi mới của Việt Nam, đánh giá cao vai trò và vị trí của Việt Nam trong ASEAN và quốc tế. Việt Nam coi trọng và đánh giá cao vai trò và vị trí của Đức ở châu Âu, trong EU và trên thế giới.

Việt Nam và Đức có quan điểm tương đồng về các vấn đề quốc tế lớn như toàn cầu hoá, chống khủng bố, cải cách Liên hợp quốc... Hai bên ủng hộ và thường xuyên phối hợp với nhau trên các diễn đàn quốc tế. Đức ủng hộ Việt Nam gia nhập WTO; ủng hộ Việt Nam mở rộng và tăng cường quan hệ mọi mặt với châu Âu và EU. Hai nước hiện đang xem xét khả năng nâng cấp quan hệ lên “đối tác chiến lược”.

- Về hợp tác kinh tế

Hai nước đã ký một số hiệp định tạo cơ sở pháp lý cho quan hệ hợp tác kinh tế như: Hiệp định hợp tác Hàng hải, Hàng không... Chính phủ Đức khuyến khích doanh nghiệp Đức tăng cường hợp tác kinh tế với Việt Nam, song nhìn chung, hợp tác kinh tế giữa hai nước chưa tương xứng với tiềm năng, mong muốn của mỗi bên cũng như quan hệ chính trị tốt đẹp giữa hai nước.

Đức ngày càng quan tâm đến hợp tác thương mại với Việt Nam - đất nước có nguồn nhân lực dồi dào, thị trường tiềm năng lớn, chính trị ổn định. Hiện nay, Đức là bạn hàng lớn nhất của Việt Nam tại châu Âu và là nước nhập khẩu lớn nhất đối với hàng xuất khẩu của Việt Nam vào EU. Năm 2009, hàng hoá của Việt Nam xuất khẩu vào Đức chiếm 19% tổng giá trị xuất khẩu của Việt Nam vào 27 nước EU. Trong quan hệ thương mại, Việt Nam vẫn xuất siêu đối với Đức theo tỷ lệ xuất/nhập trung bình là 2/1. Các mặt hàng chủ yếu Việt Nam xuất khẩu sang Đức theo thứ tự tổng giá trị bao gồm: giày dép, hàng dệt may, cà phê hạt, đồ gỗ, thủy sản, đồ da... Đức là nước nhập khẩu hàng đầu thế giới đối với cà phê hạt và hạt tiêu đen của Việt Nam. Các hàng hoá nhập khẩu của Việt Nam từ Đức chủ yếu là máy móc, thiết bị.

Mặc dù chịu tác động của cuộc khủng hoảng kinh tế tài chính toàn cầu, nhưng tổng giá trị trao đổi thương mại hai nước năm 2009 vẫn đạt mức 4,6 tỷ USD, trong đó xuất khẩu của Việt Nam sang Đức đạt 3,2 tỷ USD.

Dự báo kim ngạch thương mại giữa hai nước sẽ tăng nhanh trong thời gian tới, thực hiện mục tiêu đưa kim ngạch thương mại hai nước năm 2010 đạt trên 5 tỷ USD, trong đó xuất khẩu của Việt Nam sang Đức dự kiến đạt 3,5-3,6 tỷ USD, tăng 6% so với năm 2009.

- Về đầu tư và cung cấp ODA

Hiện tại Đức có khoảng 200 doanh nghiệp đang đầu tư tại Việt Nam với 139 dự án và tổng số vốn đăng ký 778 triệu USD, đứng thứ 22 trong số các nước và vùng lãnh thổ có đầu tư trực tiếp vào Việt Nam. Năm 2009, CHLB Đức có 15 dự án đầu tư vào Việt Nam với tổng số vốn 112 triệu USD, tăng gần 2% so với năm 2008. Trên 3/4 tổng số dự án và 2/3 tổng số vốn đầu tư của Đức vào Việt Nam tập trung chủ yếu ở các ngành có thế mạnh và khả năng cạnh tranh cao như: ngành chế biến, chế tạo, dịch vụ kỹ thuật, công nghệ phần mềm và thông tin truyền thông, dịch vụ ngân hàng, tài chính, bảo hiểm.

Các dự án đầu tư của Đức tại Việt Nam bước đầu đã có những đóng góp tích cực cho sự phát triển kinh tế - xã hội của Việt Nam. Hiện có 22 tỉnh, thành của Việt Nam đã tiếp nhận các dự án đầu tư của Đức, nhưng chủ yếu tập trung tại TP. Hồ Chí Minh, Hà Nội, Bình Dương và Đồng Nai. Một số tập đoàn lớn của Đức đã có dự án đầu tư tại Việt Nam như Metro cash & carry, Siemens, Deutsche Bank, Allianz.

Đức là một trong những nước tài trợ hàng đầu ODA cho Việt Nam trong EU và

trên thế giới. Tổng ODA mà Đức cung cấp cho Việt Nam đạt trên 1,5 tỷ USD. đứng thứ 2 trong EU, sau Pháp. Nguồn vốn ODA này được sử dụng hiệu quả trong các lĩnh vực ưu tiên của Việt Nam như: xoá đói giảm nghèo, y tế, giáo dục, hạ tầng cơ sở, xây dựng năng lực thể chế và đào tạo nguồn nhân lực, bảo vệ môi trường. Đức tiếp tục cam kết cung cấp ODA cho Việt Nam trong những năm tới hướng vào những lĩnh vực hợp tác mới như: ứng phó với biến đổi khí hậu, nghiên cứu khoa học, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao.

- Về hợp tác giáo dục đào tạo, khoa học kỹ thuật

Năm 1996, nghị định thư hợp tác nghiên cứu khoa học giữa Bộ Khoa học và Công nghệ Việt Nam và Bộ Giáo dục và Nghiên cứu CHLB Đức được ký kết, tạo môi trường và nền tảng pháp lý thuận lợi cho việc đẩy mạnh hợp tác khoa học và công nghệ giữa hai nước. Hai bên thường xuyên trao đổi thông tin, chuyên gia, tổ chức hội nghị, hội thảo khoa học và thực hiện các dự án nghiên cứu khoa học chung.

Hợp tác khoa học và công nghệ giữa Việt Nam và Đức phát triển mạnh mẽ. Trước năm 1995, hợp tác giữa hai nước trong lĩnh vực khoa học và công nghệ chủ yếu thông qua các chương trình đào tạo, nâng cao trình độ cho các cán bộ nghiên cứu với sự tài trợ của các tổ chức, các quỹ của Đức. Trong lĩnh vực công nghệ xử lý nước và môi trường, Đức đã dành 15 triệu Euro cho các chương

trình nghiên cứu với tổng tiêu dự án tại Việt Nam.

Năm 1998, Đức hợp tác với Việt Nam xây dựng Trung tâm Trao đổi Khoa học - Kỹ thuật trong khuôn viên Trường Đại học Bách khoa Hà Nội. Đức cũng muốn Việt Nam tiếp tục gửi nhiều sinh viên sang học ở Đức. Đức đã ký với Việt Nam một thoả thuận hỗ trợ sinh viên Việt Nam sang du học ở Đức bằng học bổng của Việt Nam. Tháng 9/2008, Trường Đại học Việt - Đức đã được khánh thành và đưa vào hoạt động. Trường dự kiến sẽ trở thành một trường đại học có trình độ quốc tế đầu tiên của Việt Nam và là một biểu hiện cụ thể cho quan hệ hữu nghị Việt Nam - Đức. Hiện Đức dành cho Việt Nam khoảng 100 học bổng cấp Liên bang và 85 học bổng cấp Bang để đào tạo nghiên cứu sinh (nhiều nhất trong EU và hàng đầu thế giới); giúp ta đào tạo gần 30 tiến sỹ, 40 thạc sỹ và hàng trăm cán bộ khoa học thông qua các chương trình hợp tác với sự tài trợ của Cơ quan Trao đổi Hàn lâm Đức, Quỹ Khoa học trẻ, Quỹ Đào tạo chuyên gia ngành công nghiệp, Quỹ Phát triển. Ngoài ra Đức đã viện trợ cho Việt Nam một số trang thiết bị nghiên cứu với tổng giá trị 800 nghìn USD. Hai nước đã lấy năm 2010 là “Năm Đức tại Việt Nam” và “Năm Việt Nam tại Đức” với việc tổ chức nhiều hoạt động chính trị, kinh tế, văn hoá, thể thao, giao lưu nghệ thuật, v.v. nhằm tăng cường quan hệ hữu nghị và hợp tác giữa hai nước.

Trong các lĩnh vực khác, sự hợp tác giữa hai nước đều có sự phát triển. Về văn

hoá, năm 1990 Việt Nam và Đức ký Hiệp định hợp tác Văn hoá, tạo tiền đề cho việc thúc đẩy hợp tác và trao đổi văn hoá giữa hai nước. Được sự cho phép của chính phủ Việt Nam, năm 1997 Đức thành lập Trung tâm Văn hoá Đức (hay còn gọi là Viện Goet) tại Hà Nội. Đây là địa điểm thường xuyên tổ chức các hoạt động nhằm giới thiệu văn hoá Đức và giảng dạy tiếng Đức tại Việt Nam. Việt Nam cũng thường xuyên cử các đoàn nghệ thuật sang Đức phục vụ bà con Việt kiều tại Đức, đồng thời qua đó giới thiệu nền nghệ thuật Việt Nam tới công chúng Đức.

Cộng đồng người Việt Nam tại Đức hiện có khoảng 126 nghìn người, đứng thứ hai tại châu Âu. Nhìn chung, công dân Việt Nam được cư trú hợp pháp ở Đức có điều kiện sinh hoạt và làm việc khá và ổn định. Ở Việt Nam, hiện có khoảng 100 nghìn người đã từng lao động, học tập và công tác tại Đức.

Những kết quả hợp tác mà hai nước đạt được trên các mặt trong 35 năm qua cho thấy mối quan hệ giữa Việt Nam và CHLB Đức tiếp tục trên đà phát triển tốt đẹp và không ngừng hoàn thiện vì lợi ích chung của nhân dân hai nước.

Tài liệu tham khảo

1. The European Union - Vietnam cooperation activities 1990 - 2010.
2. Kết quả khảo sát CHLB Đức 2010 của Đoàn cấp cao Đảng Cộng sản Việt Nam.
3. *Kinh tế EU vượt qua đáy của khủng hoảng*. www.bsc.com.vn/News/2010/10/28/11